

Sprawozdanie i wnioski ze spotkania HELCOMu w Tallinie

8-9.04 2014

W dniach 7-8 kwietnia 2014 r. w Tallinie odbyło się spotkanie grupy roboczej ds. rolnictwa i środowiska w ramach HELCOM. Spotkanie rozpoczęło się wizytą studialną w dużym gospodarstwie, z intensywnym chowem bydła mlecznego, położonym na terenach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami (OSN), gdzie uczestnicy mogli zaobserwować sposoby zatrzymania biogenów w gospodarstwie. Druga część spotkania dotyczyła wdrażania przez państwa członkowskie i Rosję, zaleceń pokonferencyjnych, która odbyła się w Kopenhadze w październiku 2013 r. Zalecenia dotyczyły głównie ograniczenia wpływu substancji odżywczych w postaci azotanów i fosforanów pochodzących z różnych źródeł. Substancje te są przyczyną eutrofizacji, głównego problemu Morza Bałtyckiego. W spotkaniu brali udział delegaci ze wszystkich państw bałtyckich za wyjątkiem Łotwy i Danii, a także obserwatorzy – przedstawiciele organizacji CCB i WWF.

Prezentowane gospodarstwo specjalistyczne Aravete Agro w powiecie Jarva jest przykładem, że nawet w intensywnych systemach produkcji rolnej możliwy jest recykling substancji odżywczych. Gospodarstwo specjalizuje się w produkcji mleka i jest największym tego typu gospodarstwem w Estonii. Obsada zwierząt to 3500 jednostek dużych bydła, w tym 1800 mlecznych. W gospodarstwie produkowana jest pasza dla zwierząt, a każdego roku zatwierdzany jest plan nawożenia uwzględniający aktualne dane. Nawóz ciekły magazynowany jest w szczelnym zbiorniku o pojemności 40 tys. m³ w razie potrzeby nawóz dostarcza się na pola w ilości 16 tys. m³. Nawóz jest wykorzystywany także przez innych, zakontraktowanych rolników oraz przekazywany do biogazowni. Nawożenie odbywa się od kwietnia do 1 grudnia, ale jeśli jest mokro, czas ten jest skrócony do późnej jesieni. Jesienią nawozi się łąki i zboża ozime.

Uspójnienie wymagań HELCOM w zakresie nawożenia z przepisami UE

Podczas spotkania dokonano weryfikacji i aktualizacji części II załącznika III Konwencji Helsińskiej. Załącznik ten powinien być wdrożony przed 2016 r., stąd istotne było zebranie uwag państw członkowskich i obserwatorów o problemach z jego implementacją. Przedstawiciele Polski, podobnie, jak przedstawiciele innych krajów, widzą potrzebę weryfikacji załącznika, III oraz uspójnienia przepisów Unii Europejskiej z wymaganiami HELCOM. Przedstawiono problemy z implementacją wymagań tego załącznika w Polsce – są to między innymi: zintegrowane pozwolenia dla bydła są niezgodne z prawodawstwem UE, wymagania składowania obornika przez 6 miesięcy stosowane w Polsce tylko na terenach OSN (4,5 % w skali kraju), wymóg nawożenia fosforem do 25 kg/ha rocznie nie może być dodany do pokonferencyjnych zaleceń, gdyż proces konsultacji z interesariuszami trwa i sprawa ta nie została przedstawiona na Radzie Ministrów. Przedstawiciele Niemiec podkreślili, że HELCOM może pokazać swoją wiodącą rolę między innymi poprzez określenie wymagań dla dużej, intensywnej produkcji zwierząt, zamiast ustalać normy dla nadwyżek azotu i fosforu. Przedstawiciele CCB zauważyli, że wymagania dotyczące zbilansowanego nawożenia powinny być bardziej szczegółowo określone w załączniku III. W celu uspójnienia wymagań aneksu III z prawodawstwem UE powstanie grupa robocza, do której zostali zaproszeni przedstawiciele Estonii, Niemiec, Litwy, Rosji i Szwecji. Polska nie przyjęła zaproszenia. Przedstawiciele WWF i CCB są zainteresowani udziałem w grupie.

Priorytety działań w kluczowych obszarach związanych ze stratami azotu i fosforu

Podczas spotkania przyjęto raport nt. wdrażania ustawy azotanowej w latach 2008-11 w państwach EU rejonu Morza Bałtyckiego. Wywołała on ożywioną dyskusję na temat obszarów szczególnie wrażliwych na azot (OSN) w tych krajach. W Polsce oprócz obszarów rolnych OSN, gleby są monitorowane pod względem chemicznym w ponad 216 punktach pomiarowych w całym kraju (nie jest to dużo i na pewno nie daje wiarygodnego obrazu zanieczyszczenia gleb). OSN wyznaczono na podstawie wyników monitoringu jakości wody gruntowej (4 tys. punktów) i gleby (5 tys. punktów). Mapy gleb uwzględniające status fosforu w Polsce dostępne są na poziomie województwa. W Szwecji OSN objęte jest 80 % obszarów, na których prowadzona jest intensywne produkcja rolna, w Rosji natomiast w ogóle nie wyznaczono OSN, w Finlandii natomiast OSN objęto cały obszar kraju, podobnie, jak na Litwie, z tym, że Litwa dodatkowo wzdłuż głównych rzek wyznaczyła obszary szczególnie wrażliwe na zanieczyszczenia biogenami. W Estonii obserwuje się tendencję wzrostową zanieczyszczenia wody i ziemi, jednak obecna zawartość azotanów jest stosunkowo niska. Podczas dyskusji poruszono również kwestię koordynacji z innymi działaniami w ramach HELCOM oraz planowanego, wspólnego projektu w ramach Programu Regionu Morza Bałtyckiego, który mógłby znacznie przyczynić się do ograniczenia zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego w zlewni Bałtyku.

Zrównoważone nawożenie

Podczas spotkania zaplanowano szereg działań mających na celu realizację zobowiązania w prowadzeniu bilansu składników odżywczych na poziomie gospodarstwa. Ze względu na różny poziom zaawansowania poszczególnych krajów w tym temacie, rozważano możliwość organizacji warsztatów na ten temat, pozwalających na wymianę wiedzy i doświadczeń. Do koordynacji tego działania zaproszono przedstawicieli Danii i Niemiec. W krajach tych od lat stosowany jest bilans składników odżywczych na poziomie gospodarstwa.

Problem gnojowicy

Eurostat prowadzi prace nt. metodologii liczenia zawartości składników odżywczych w gnojowicy przez poszczególne kraje. Uwzględniono komentarz Litewskiego Stowarzyszenia Producentów Rolnych, że wartości odżywcze nawozu zmieniają się w zależności od wielu czynników – w tym technologii rozprowadzania i czasu stosowania. W Szwecji Krajowa Rada Rolnictwa na podstawie danych rocznych sporządza aktualizację zawartości substancji odżywczych w gnojowicy. Podczas spotkania uczestnicy doszli do wniosku, że zestawienie krajowych norm obowiązujących względem składników odżywczych w gnojowicy będzie krokiem naprzód w ustaleniu norm ogólnie obowiązujących. Wdrażanie tych norm powinno być etapowe i równomierne, aby możliwe było badanie efektu w całym regionie. Koordynacja działań w tym zakresie została zaproponowana Rosji i Finlandii.

Podsumowanie:

Spotkanie HELCOM-u w Tallinie po raz kolejny pokazało potrzebę koordynacji działań na poziomie krajowym i międzynarodowym, tworzenia warunków sprzyjających wymianie doświadczeń oraz dzielenia się doświadczeniem. Istnieje także wola do realizacji wspólnego projektu, obejmującego kraje zlewni, którego celem będzie recykling substancji odżywczych na poziomie gospodarstw. Spotkanie wykazało, że pomimo wspólnego prawodawstwa i wspólnego przyjętego planu działania

(Baltic Sea Action Plan), interpretacje w poszczególnych krajach Bałtyckich są skrajnie różne. Dlatego podjęta decyzja o powstaniu grupy robocze pozwoli dokonać analizy aktualnie działającego prawa i zestawić to z założeniami bałtyckiego planu działania. Niestety nie spotkało się to z należytych zrozumieniem polskiej delegacji i nie podjęła ona współpracy w tym zakresie.